

Леськів–Бондарчук Г., аспірант Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука, **викладач** (Кременецький педагогічний коледж Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ

***Анотація.** У статті розкрито погляди вчених на підготовку майбутнього фахівця галузі фізичної культури та спорту до спортивно-оздоровчої роботи з різними верствами населення, що передбачає не тільки теоретичну підготовку, але і практичну діяльність, яка дасть можливість сформувати знання, вміння і навички самостійного проведення всіх організаційних форм фізичного виховання. Обґрунтовано, що підготовка кваліфікованих фахівців є однією з важливих умов підвищення організації фізкультурно-оздоровчої роботи в суспільстві.*

***Ключові слова:** фізичне виховання, спортивно-оздоровча робота, фахівець галузі, підготовка кваліфікованих спеціалістів, професійно-педагогічна підготовка.*

***Аннотация.** В статье раскрыты взгляды ученых на подготовку будущего специалиста сферы физической культуры и спорта к спортивно-оздоровительной работе с различными слоями населения, что предусматривает не только теоретическую подготовку, но и практическую деятельность, которая даст возможность сформировать знания, умения и навыки самостоятельного проведения всех организационных форм физического воспитания. Обосновано, что подготовка квалифицированных специалистов, является одним из важных условий повышения организации физкультурно-оздоровительной работы в обществе.*

***Ключевые слова:** физическое воспитание, спортивно-оздоровительная работа, специалист отрасли, подготовка квалифицированных специалистов, профессионально-педагогическая подготовка,*

***Annotation.** The article deals with different views on the training of future specialists in physical education and sport to sport and recreation activities with a diverse population that includes not only theoretical knowledge but also practical activities which will enable to form knowledge and skills of independent work. Training of professionals is one of the important conditions for improving the organization of sports and recreation activities in the community.*

Keywords: *physical education, sport and health improvement activity, specialist, training of qualified specialists, professional and pedagogical training.*

В умовах соціально-економічних перетворень в Україні, коли здоров'я української нації належить до пріоритетних завдань та національних інтересів держави, актуалізується потреба суспільства у формуванні здорової нації. Це обумовлено сукупністю факторів: екологічних (наслідки Чорнобильської катастрофи, масштабні техногенні впливи), економічних (зниження рівня життя громадян України внаслідок соціально-економічної кризи), соціальних (поява у суспільстві нових соціальних еталонів, стандартів, потреб, пріоритетів і цінностей). Тому змінити наявну ситуацію лише зусиллями існуючої в країні традиційної системи охорони здоров'я практично неможливо. У вирішенні зазначеної проблеми винятково важливу роль відіграє рівень розвитку фізичного виховання у навчальних закладах і, зокрема, ступінь реалізації оздоровчої функції фізичного виховання. Спортивно-оздоровча діяльність є однією з найактуальніших і творчих сторін праці викладача фізичної культури.

Сучасний стан освіти в Україні потребує докорінних змін світоглядних засад учителя, розширення меж його професійної самосвідомості та науково-педагогічного мислення. Як зазначають В. Д. Вовк, В. П. Горашук та І. П. Чабан, стратегія педагогічної освіти у сфері фізичної культури передбачає розвиток і саморозвиток особистості майбутнього педагога [1].

Особливої актуальності сьогодні набуває проблема формування фахівця, спроможного здійснювати спортивно-оздоровчу роботу у нових умовах, про що зазначають Л. О. Демінська, М. І. Воробйов та Л. І. Іванова [2], та який дбає про своє здоров'я, дотримується здорового способу життя, має належний рівень психофізіологічних якостей.

Отже, актуальним і доцільним є подолання суперечності, що існує між рівнем соціальної значущості готовності майбутніх фахівців до спортивно-оздоровчої роботи та рівнем фактичної готовності фахівців до цієї роботи, що зумовлює існування важливої кадрової проблеми фізичного виховання.

У наукових дослідженнях багатьох науковців, серед яких слід виділити роботи Л. І. Іванової, Р. П. Карпюка, В. Г. Омеляненко та Л. П. Сущенко, обґрунтовано необхідність професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання [3]. Однак, лише деякі дослідження, наприклад Я. М. Ніфака, Л. І. Іванової та Б. А. Максимчук, містять певні аспекти формування готовності студентів до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи [2].

Водночас, підготовка фахівців до спортивно-оздоровчої роботи в умовах вищих навчальних закладів має слабкі сторони, а суперечливі дані дослідників ускладнюють їх практичну реалізацію [1]. Таким чином, ці протиріччя спонукали до написання нашої статті.

Мета статті – дослідити особливості підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури до спортивно-оздоровчої роботи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури доводить, що спортивно-оздоровча робота – це складний, багатогранний процес, який вимагає регулярної і творчої діяльності. Він розглядається фахівцями як один із основних напрямів упровадження фізичної культури в суспільне середовище, спрямоване на підтримання та зміцнення здоров'я населення, пропаганду здорового способу життя та здійснюється з урахуванням стану його здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку [2; 4].

Проте, на жаль, рівень підготовленості майбутніх педагогів, до організації спортивно-оздоровчої роботи з населенням не відповідає сучасним вимогам. Система професійної підготовки кадрів у вищих навчальних закладах, на думку багатьох фахівців, не забезпечує підготовку спеціалістів, спроможних вирішувати увесь комплекс завдань, які диктуються сьогоденням [4; 5].

Л. П. Сущенко у своєму науковому дослідженні висвітлила теоретично обґрунтовану концепцію та модель особистісно-орієнтованої професійної підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах, виявила критерії її ефективності; визначила організаційно-методичні умови особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх спеціалістів з фізичного виховання та спорту. Вона також розробила навчально-методичний комплекс щодо забезпечення особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту для студентів і викладачів вищих навчальних закладів України [3].

Проте залишилася не розробленою технологія проведення кількісної оцінки та вимірювання інтегрального показника рівня готовності (а не окремих її складових) фахівців до спортивно-оздоровчої роботи [1].

М. Т. Данилко вважає, що до професійної готовності вчителя фізичної культури до оздоровчої роботи необхідно включити психологічну, науково-теоретичну, практичну, психофізичну й фізичну готовність [6].

На думку Шмигова, професійні вимоги до майбутніх фахівців повинні будуватись з чотирьох блоків: блок фізичної підготовленості; блок психомоторики; блок функціонального стану; блок фізичного розвитку [1].

А. В. Стоянов запропонував модель майбутнього вчителя фізичної культури, яка має три найважливіші взаємопов'язані компоненти: блоки професійних, особистісних та моральних якостей. Професійний блок передбачає реалізацію різноманітних професійних якостей особистості вчителя (глибокі знання в галузі своєї професії, педагогіки, психології, методів і засобів навчання); особистісний – формування системи особисто значущих якостей учителя (інтерес до фізичної культури, цілеспрямованість, наполегливість, тактовність); моральний озброює вчителя системою моральних цінностей, що дозволяє постійно регулювати свої моральні

переконання (чесність, доброзичливість, вимогливість, справедливість, відповідальність) [1]. Отже, здійснювати процес формування професійних якостей майбутнього вчителя необхідно на трьох рівнях – професійному, особистісному та моральному. У своєму дисертаційному дослідженні А. В. Стоянов до структури підготовки майбутніх вчителів, окрім згаданих вище елементів – професійного і духовно-морального, додає ще один – громадянський. На жаль, рівень фізичної підготовленості фахівці не відносять до важливих якостей учителя фізичної культури .

До наукових робіт, присвячених вирішенню проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів до фізкультурно-оздоровчої діяльності, можна віднести дисертаційне дослідження Сущенко Л. П. Фахівцем виокремлено види професійної діяльності, якими має володіти майбутній спеціаліст з фізичного виховання та спорту: діагностичну, реабілітаційну, репродуктивну, спортивну, освітянську, профілактичну, організаційну. Автор вперше наголошує на важливому значенні формування у майбутніх педагогів готовності до профілактичної та реабілітаційної діяльності, тобто автор розуміє важливість підготовленості педагогічних фахівців до фізкультурно-оздоровчої роботи [3].

Л. І. Іванова чітко визначає функції вчителів фізичної культури під час здійснення ними фізкультурно-оздоровчої роботи в школі. Серед них – традиційні: оздоровча, освітня та виховна, а також – комунікативна, організаційна, методична. Крім того, автор зазначає, що здійснюючи фізкультурно-оздоровчу роботу у навчально-виховних закладах, педагог вирішує увесь спектр завдань, що стоять перед системою освіти. Усі виділені ним складові структури підготовленості фахівців фізичного виховання і спорту вже згадувалися іншими науковцями, що свідчить про те, що ці професійні функції справді важливі для професіоналів галузі. Науковець вперше вводить методичну функцію до переліку функцій учителя фізичної культури. Нажаль в авторефераті дисертації не наводиться змісту зазначеної функції. Зокрема варто відзначити важливість методичної ролі вчителя фізичної культури під час здійснення ним фізкультурно-оздоровчої діяльності. Разом із тим, широкий спектр професійних знань та вмій учителя фізичної культури фахівець згрупувала під єдиною назвою діяльнісний компонент. Хочемо звернути увагу на те, що рівень здоров'я і фізичної підготовленості не вважаються нею важливими компонентами структури підготовленості майбутніх учителів фізичної культури [2].

У дисертаційному дослідженні Л. І. Іванової визначено знання та вміння, необхідні вчителям для здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи, застосовувати форми, методи, засоби навчальної роботи не шкідливі для здоров'я учнів; забезпечувати належний рівень викладання предметів освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура»; надавати учням ґрунтовні знання про здоров'я і шляхи його збереження та зміцнення; сприяти

формуванню у школярів потреби у здоровому способі життя та прикладних навичок у його веденні; формувати відповідну мотивацію щодо здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, навички викладача-організатора спортивно-оздоровчої роботи в школі, навички організації та проведення занять у спортивно-оздоровчих гуртках, навички проведення уроків та занять зі спеціальними медичними групами. Автор звертає увагу на необхідності і важливості удосконалення знань учителями фізичної культури з учителями-предметниками й учителями початкових класів щодо проведення оздоровчих заходів у режимі навчального дня школярів [2].

Автором встановлені основні професійно-педагогічні знання та вміння, які в значній мірі визначають ефективність спортивно-оздоровчої роботи вчителя фізичної культури у школі: розуміння сутності поняття здоров'я людини, поняття здорового способу життя, норм рухової активності; знання основних форм та видів фізкультурно-оздоровчої діяльності у загальноосвітній школі; знання особливостей психофізіологічного розвитку дитини; знання впливу різних видів фізичних вправ та загартовуючих процедур на організм дитини; уміння регулювати фізичне навантаження в різних формах фізкультурно-оздоровчих занять; здійснення диференційованого підходу до учнів; використання традиційних і нетрадиційних методик оздоровчих занять у воді; організація та проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів безпосередньо у школі та у місцях організованого відпочинку дітей; володіння методиками лікарсько-педагогічного контролю.

Фахівцями з цього питання проведені дослідження окремих аспектів формування знань, умінь та навичок у студентів щодо реалізації фізкультурно-оздоровчої роботи. Проте, отримані розрізнені дані не дозволяють здійснювати підготовку педагога до реалізації спортивно-оздоровчої роботи з достатньою професійно-педагогічною спрямованістю [1].

О. Романчишиним були встановлені складові готовності студентів педагогічних коледжів до фізкультурно-оздоровчої роботи. Важливими компонентами підготовленості майбутніх учителів до фізкультурно-оздоровчої роботи вважаються такі: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-кондиційний та функціональний [1].

До професійних знань, якими має опанувати майбутній фахівець, що проводить фізкультурно-оздоровчу роботу, науковцями віднесено: філософське, методологічне, історичне, теоретичне, технологічне, валеологічне й управлінське [1]. Більшість фахівців одноставні у висловлюванні, що для якісної підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту необхідним є формування у студентів системи інтегрованих знань. Проте одним із найважливіших компонентів нової системи освіти з підготовки майбутнього фахівця галузі мають бути знання про формування,

збереження і зміцнення здоров'я на духовному, психічному і фізичному рівнях. Разом із тим виявлено, що уміння та навички випускників з проведення уроків з учнями спеціальних медичних груп є недостатніми.

Проведений в статті аналіз наукових робіт з проблематики формування готовності студентів до спортивно-оздоровчої роботи дозволив установити, що, незважаючи на наявність наукових досліджень, проблема формування готовності таких фахівців розроблена недостатньо та призводить до непереконливого використання можливостей навчально-виховного процесу у системі підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах, не забезпечує повноцінного розвитку професійно-педагогічних якостей студентів.

З цього можна зробити висновок про існування проблеми підготовки майбутніх педагогів до спортивно-оздоровчої роботи. Тому підготовка кваліфікованих фахівців, здатних на високому професійному рівні керувати процесом фізичного виховання, є однією з важливих умов підвищення організації фізкультурно-оздоровчої роботи в суспільстві.

1. Романчишин О. Готовність студентів педагогічних коледжів до фізкультурно-оздоровчої роботи / Олег Романчишин // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Х., 2011. – № 3. – С. 16–22. **2.** Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Л. І. Іванова ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. – 2007. – 22 с. **3.** Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Л. П. Сущенко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 45 с. **4.** Максимчук Б. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Б. А. Максимчук; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2007. – 18 с. **5.** Хоменко Н. Формування здорового способу життя в майбутніх учителів / Н. Хоменко, В. Шпак // Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти : зб. наук. пр. – Т., 2003. – С. 80–83. **6.** Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / М. Т. Данилко ; Волинський держ. ун-т імені Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – 19 с.

Рецензент: д.пед.н., професор І. В. Поташнюк.